

СРЕДНО УЧИЛИЩЕ “ХРИСТО БОТЕВ”
с. Баните, община Баните, област Смолян,
тел.: 03025/22-72 Директор; ЗАСК; e-mail: soou_banite@abv.bg

УТВЪРЖДАВАМ: (П)

ДИРЕКТОР: ПЕНЧО ТОКУЧЕВ

Заповед № 3032-632 от 07.09.2021 г.

**ПРОГРАМА ЗА
ПРЕВЕНЦИЯ НА
РАННОТО НАПУСКАНЕ
НА УЧИЛИЩЕ**

**НА СРЕДНО УЧИЛИЩЕ
„ХРИСТО БОТЕВ“
СЕЛО БАНИТЕ**

Програмата е създадена на основание чл. 263, ал. 1, т. 8 от Закона за предучилищното и училищното образование и е приета с Решение № 34 от заседание на Педагогическия съвет, проведено на 07.09.2021 година, Протокол № 7.

Въведение

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на СУ „Христо Ботев“ за превенция на ранното напускане на образователната система:

- ✓ СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013 – 2020)
- ✓ ПЛАН ЗА 2017-2018 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013- 2020)
- ✓ СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- ✓ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА УЧЕНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА (2015 – 2020)
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА (2014 – 2020)
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА
- ✓ РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО /2010 – 2020 Г./
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА Р БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ /2012 – 2020 Г./;
- ✓ ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА „ДЕСЕТИЛЕНИЕ НА РОМСКОТО ВКЛЮЧВАНЕ /2005 – 2015 Г./;
- ✓ КОНВЕНЦИЯТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО;
- ✓ ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ✓ НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ✓ ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА,
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.
- ✓ ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ.

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социалноикономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилия им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата са отчетени:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в СУ чрез:

- анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система,
- идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях и
- планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане;

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

- 2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.
- 2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество
- 2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за **компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище.**

- Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;
- завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: дистанционна, вечерна, задочна, кореспондентска;
- участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;
- популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;
- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
- Кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.
- Обучението по предприемачество.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории.

1. Икономически причини
  2. Социални причини;
  3. Образователни причини;
  4. Етнокултурни причини;
  5. Институционални причини;
  6. Причини, свързани със здравния статус;
- ✓ Социално-икономически причини:
- *Лошото качество на живот на определени социални слоеве;*
  - *Ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);*
  - *Поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;*
  - *Използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.);*
- ✓ Образователните причини:
- *затрудненията при усвояване на учебния материал;*
  - *слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;*
  - *наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;*
  - *възможност за обучение в професионална паралелка;*
- ✓ Етнокултурни причини:
- *по-ранното стъпване в брак;*
  - *страх на родителите поради опасност от откраждане;*
  - *по-ниска ценност на образованието;*
- ✓ Психологически причини:
- *Чувство за неуспех;*
  - *Отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;*
  - *Самовъзприемане: „нямах късмет“, „не ми провървя“, усещане за ограничен контрол върху събитията;*
- ✓ Институционални причини;
- *Като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;*
  - *недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система.*

- Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно.
  - Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище
- ✓ Причини, свързани със здравния статус;
- В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища.
  - Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца.
  - Всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование.

СУ „Христо Ботев“ – село Баните е едно от училищата в България, в което няма отпаднали ученици. Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа на училищния показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите** – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес
- **публичност и прозрачност на цялостната политика** - чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики,
- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители,
- **приемственост** – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция.
- **Идентифициране на рисковите фактори** – доклад анализи на педагогически съветник и класни ръководители.

Политиките и мерките, които СУ „Христо Ботев“ – село Баните предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в СУ „Христо Ботев“ – село Баните, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от центъра на града; по-ниска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място – загубване на детето.
Мерки: - Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата от ромски произход, децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.
2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.
Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.
3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;
Мерки: Оказване на социална помощ – чрез дарения, грижи за изхранването на тези деца от фирмата – доставчик на закуски и обяд, както и получаване на социални стипендии;
4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;
Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване целодневната форма на организация в училище; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник и мотивиране и приобщаване към училищната общност.
5. *Чести конфликти между агресивни родители* – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.
Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

6. *Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане.*

Мерки: Осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тийнейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в обучителни семинари и лекционни курсове, залягане в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми; осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

- ✓ Предприемане на **УЧИЛИЩНИ ПОЛИТИКИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ**, подчинени на областната и общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците общността на община Баните /2012 – 2020/
- ✓ **УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА** за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;
- ✓ Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;
- ✓ Утвърждаването на СУ като средишно училище и в тази връзка **ПРИЕМАНЕ** на учениците от закритите училища на територията на Община Баните;
- ✓ **КВАЛИФИКАЦИЯ** на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;
  - Провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците агресия и насилие в училище;
  - Провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
- ✓ Реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;
  - Дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;
  - Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
  - Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение.
    - създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
    - насочване на детето и ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;
    - индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);
    - участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;

- други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.

- ✓ Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище
- ✓ Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна ИНТЕРАКТИВНА СРЕДА – медиен център (ученическо радио, телевизия, вестник).
- ✓ Поставяне на ученика в АКТИВНА ПОЗИЦИЯ по отношения на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;
- ✓ Превръщането на училището в ПРИЯТНО И ЖЕЛАНО МЯСТО за учениците чрез използване на ИНОВАТИВНИ педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;
- ✓ Извършване на ефективна ДИФЕРЕНЦИРАНА работа с учениците с намалена успеваемост;
- ✓ Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;
- ✓ Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема- отговаря педагогическия съветник;
- ✓ Подготовка на учениците за продължаване на образованието - ПРОФЕСИОНАЛНО ОРИЕНТИРАНЕ на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразно техните интереси и възможности.
  - Организиране на среща между учениците от 7, 8, и 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;
  - Осигуряване на професионално консултиране и ориентирание чрез привличане на ЦПО;
- ✓ Привеждане ДИСЦИПЛИНАТА на учениците в съответствие с новите обществени реалности.
- ✓ Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНОВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;
  - Извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
  - Рисуване на глинени фигури;
  - Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
  - Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;

- ✓ **ГРАЖДАНСКО ОБРАЗОВАНИЕ и работа с родителската общност „Училище за родители“:**
  - Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните общественно-икономически условия.
  - Посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
  - Организиране на Дарителска кампания;
  - Утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици.

- ✓ **ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ** – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:
  - Наркомания, алкохол, тютюнопушене.
  - Сексуално образование и предпазване от СПИН.
  - Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионалноконсултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
  - Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители формирането на личностни умения у учениците за адекватно СОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ в съвременните динамични общественно-икономически условия.

- ✓ **ИЗВЪНКЛАСНИ И ИЗВЪНУЧИЛИЩНИ ДЕЙНОСТИ** – /виж сайт на училището/;

- ✓ **Активно участие на УЧЕНИЧЕСКИЯ СЪВЕТ:**
  - участие при планиране дейността на часа на класа
  - Лекции в час на класа „Деца помагат на деца“.
  - създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик.
  - Организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
  - тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).

- ✓ **Спазване на Координационния механизъм за деца в риск.**
  - Включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм;
  - Формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната ПЛАНИРАЩА И ОТЧЕТНА ДОКУМЕНТАЦИЯ.
  - Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция, която работи с грижа за всеки ученик!

ПОНЯТИЕН АПАРАТ:

- Препоръка на Съвета на Европейския съюз от 28 юни 2011 г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище (2011/С 191/01), както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението.
- Съгласно тази препоръка 1 като „преждевременно напуснали училище” се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по-ниска образователна степен, и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение.
- За целите на стратегията „отпадане от училище” е отписването от училище на ученик до 18-годишна възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище.

ДИРЕКТОР: Пенчо Токучев